

INFRAȚIUNILE PREVĂZUTE LA ART.164 ȘI 166 CP RM: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Sergiu BRÎNZA

Universitatea de Stat din Moldova

Analiza efectuată în cadrul acestui articol are ca obiect caracteristicile juridico-penale ale infracțiunilor specificate la art.164 și 166 CP RM. Se argumentează că, în cazul infracțiunii specificate la art.164 CP RM, constrângerea fizică se poate concretiza în: 1) vătămarea intenționată gravă, medie sau ușoară a integrității corporale ori a sănătății; 2) violența care nu implică un prejudiciu cauzat sănătății. În continuare, se arată că oricare din tipurile de arme menționate în Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă pot fi aplicate ca mijloace de săvârșire a infracțiunii prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM. Or, legiuitorul nu a stabilit nicio limitare a tipurilor de arme ce pot fi aplicate la răpirea unei persoane. Contează doar ca armele să fie utilizabile în vederea anihilării unei persoane. Nu în ultimul rând, în legătură cu infracțiunile prevăzute la art.166 CP RM, se relevă că, în condițiile Republicii Moldova, care se confruntă cu fenomenul separatismului, restrângerea libertății persoanei are un caracter ilegal și atunci când este exercitată de autoritățile neconstituționale care controlează partea de est a țării.

Cuvinte-cheie: *libertate fizică a persoanei, răpire, privațiune de libertate, constrângere, violență, amenințare, armă, obiect folosit în calitate de armă.*

THE OFFENCES REFERRED TO AT ART.164. AND 166 PC RM: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

The analysis performed in this article covers the legal-penal characteristics of the offences specified in art.164 and 166 PC RM. It is argued that, with regard to the offence specified in art.164 PC RM, the physical constraint may result in: 1) intentional grave, ordinary or easy battery or health harm; 2) violence without any health harm. Further, it is shown that any of the types of weapons mentioned in Law on weapons and ammunition destined for civil usage can be applied as means of committing the offence referred to at lett.g) par.(2) art.164 PC RM. Or, the legislature did not set any limitation on the types of weapons that can be applied to for abduction. It only matters that the weapons could be used to annihilate a person. Finally but not least, with regard to the offences referred to at art.166 PC RM, it is revealed that, whilst the Republic of Moldova is confronting with the separatism phenomenon, the restriction of the person's freedom is illegal also when is exercised by the unconstitutional authorities controlling the east of the country.

Keywords: *person's physical freedom, abduction, imprisonment, constraint, violence, threat, weapon, object used as a weapon.*

În viziunea lui E.Fromm, „libertatea este nu doar o dorință, un deziderat al omului, ci, mai mult decât atât, este o condiție esențială a existenței și a dezvoltării nestingerite a organismului uman, fiind de o importanță biologică, vitală pentru om” [1]. Așadar, libertatea persoanei reprezintă o valoare socială și, în același timp, o condiție inerentă dezvoltării persoanei și a societății în ansamblu. Ea presupune o asemenea ipostază a persoanei care face posibilă activitatea liberă. Se are în vedere nu doar activitatea obiectivizată, manifestată în exterior, dar și activitatea psihică.

Privită ca valoare socială, ocrotită de legea penală, libertatea persoanei este un atribut al acesteia, inerent din momentul nașterii. Deloc întâmplător chiar în art.1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului se menționează: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de celelalte în spiritul fraternității” [2].

Din această prevedere rezultă că libertatea dă posibilitate persoanei să valorifice în practică toate însușirile, interesele și dorințele legitime și raționale ale sale, singura limită fiind aceea a legii, care impune respectul datorat stării de libertate a semenilor săi. Întotdeauna libertatea este dependentă de cineva sau de ceva; în caz contrar, ea degenerază într-o conduită arbitrară. Sub acest aspect, are dreptate M.Hotoboc care afirmă: „Libertatea nu este absolută, nu este nelimitată. Nu se poate acționa oricum, fără opreliști, ca expresie a unui desăvârșit liber arbitru exprimat prin maxima „*laissez faire, laissez passer*”, ci așa cum foarte sugestiv o spuneau românii prin aforismul „*sub lege libertas*”, altfel spus: „libertate, dar în legalitate”.” [3] Deci, ordinea de drept, fără de care nu poate fi concepută o societate, impune, prin normele sale, oarecare limite libertății, dar, în același timp, garantează această libertate atât în interesul persoanei, cât și în interesul societății.

Ca suveranitate morală și posibilitate conștientizată, libertatea persoanei condiționează formarea continuă în societate a relațiilor care ridică la gradul superior valoarea persoanei. Fără libertate persoana nu-și poate găsi afirmarea, iar toate celelalte atribute ale ei, inclusiv viața și sănătatea, își pierd în mare parte valoarea, deoarece numai în măsura în care este liberă persoana se poate bucura pe deplin de viață și de celelalte atribute ce-i sunt inerente. Întrucât nimănui nu-i este îngăduit să aducă atingere, în condiții de ilegalitate, libertății, legea asigură ocrotirea acestei valori sociale, inclusiv prin mijloace specifice dreptului penal¹.

Dintre infracțiunile contra libertății persoanei, se disting printr-o frecvență mai sporită infracțiunile prevăzute la art.164 și 166 CP RM. Tocmai acestor infracțiuni le este consacrată analiza ce urmează.

1. Răpirea unei persoane (art.164 CP RM)

Odată cu intrarea în vigoare, la 12.06.2003, a Codului penal al Republicii Moldova a început să fie aplicată răspunderea, inclusiv, pentru infracțiunea de răpire a unei persoane (art.164 CP RM). Până la acel moment, nu a existat o incriminare *nomen juris* cu privire la fapta de răpire a unei persoane. Conform art.113 CP RM din 1961, se prevedea răspunderea pentru răpirea (sau substituirea) nu a oricărei persoane, dar numai a unui copil.

Totuși, nu se poate susține că, până la 12.06.2003, faptele de răpire a unei persoane au fost în afara atenției legii penale. Ele erau considerate manifestări ale privațiunii ilegale de libertate, adică ale infracțiunii prevăzute la art.116 CP RM din 1961. În context, apelăm la opinia lui C.Mitrache: „... abrogarea unei norme de incriminare a unei fapte nu are valoarea unei dezincriminări, dacă fapta ar continua să fie incriminată sub o altă denumire în legea penală sau ar fi incriminată ca o modalitate a unei alte infracțiuni” [4]. Parafrazând, putem afirma că adoptarea unei norme de incriminare a unei fapte nu are valoarea unei incriminări, dacă, până la momentul adoptării normei, fapta a fost incriminată sub o altă denumire în legea penală sau a fost incriminată ca modalitate a unei alte infracțiuni. Așadar, înainte de intrarea în vigoare, la 12.06.2003, a Codului penal răpirea unei persoane a existat ca modalitate a infracțiunii de privațiune ilegală de libertate, prevăzute la art.116 CP RM din 1961. După acel moment, fapta de răpire a unei persoane este incriminată nu doar *de facto*. Ea este incriminată *nomen juris*, ca infracțiune de sine stătătoare, în cadrul unei norme penale distincte.

Rezultă că au existat temeiuri suficiente, dacă s-a realizat această defalcare a componenței de răpire a unei persoane din componența de privațiune ilegală de libertate. Infracțiunea specificată la art.164 CP RM prezintă un pericol social vădit, deoarece victima este extrasă, fără a-și fi exprimat acordul, din micromediul său social, fiind lipsită un anumit timp de puțința de a lua parte la viața socială, adică de a se manifesta, potrivit situației sale, în procesul de realizare a valorilor materiale și spirituale și de a participa la circulația lor. În plus, oricare infracțiune de răpire a unei persoane presupune, ca potențialitate sau în subsidiar, aplicarea violenței față de victimă, scoțând în evidență gradul comparativ mai mare de pericol social al acestei infracțiuni în raport cu celelalte fapte infracționale din același grup.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei. Prin „libertate fizică” trebuie de înțeles posibilitatea persoanei de a se mișca, de a circula și de a activa după voința proprie, în limitele stabilite de normele juridice.

Are dreptate A.V. Lipatieva când susține că libertatea fizică a persoanei este nu altceva decât proiecția axiologică a dreptului la libertate și siguranță, drept proclamat de cele mai importante convenții internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului [5]. Acest drept este proclamat, inclusiv, de art.5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale [6]. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis, în repetate rânduri, că, proclamând dreptul la libertate, alin.1 art.5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului are în vedere libertatea individuală în accepțiunea ei clasică, adică libertatea fizică a persoanei; el are ca scop esențial ca nimeni să nu fie privat de această libertate în mod arbitrar [7]. În același timp, fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului a menționat că expresia „libertatea și siguranța persoanei” din parag.1 art.5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului trebuie considerată ca alcătuind un ansamblu, cuvântul „siguranță” urmând a fi raportat la cuvântul „libertate” [8].

Într-adevăr, libertatea fizică a persoanei implică în mod necesar sentimentul de siguranță, adică „sentimentul de liniște și încredere pe care îl dă cuiva faptul de a se ști la adăpost de orice pericol” [9]. Nu poate fi

¹ În funcție de infracțiunea concretă, libertatea persoanei poate fi vătămată în deplinătatea ei (de exemplu, prin infracțiunea prevăzută la art.167 CP RM), fie sub anumite aspecte ale acesteia: libertatea fizică (de exemplu, prin infracțiunile specificate la art.164, 164¹, 165, 165¹, 166, 166¹ și 169 CP RM) sau libertatea muncii (prin infracțiunea prevăzută la art.168 CP RM).

considerată privată de libertate persoana care continuă să se simtă în siguranță. Libertatea constituie o valoare cu o puternică încărcătură subiectivă: a fi liber înseamnă, înainte de toate, a simți că ești liber; a nu fi liber presupune că aspiri la libertate.

În context, nu putem să nu ne raliem punctului de vedere exprimat de M.A. Hotca, care afirmă că, în esență, libertatea fizică a persoanei este aptitudinea ei de a avea comportamentul pe care îl dorește [10]. Referindu-se la dreptul de a alege comportamentul, D.I. Zaidieva menționează: „Dreptul persoanei de a alege înseamnă aptitudinea intrinsecă subiectivă a ei de a acționa într-un fel sau altul. Această aptitudine o are fiecare persoană care e nelipsită de capacitatea de a raționa, păstrându-se chiar și în acea situație când titularul aptitudinii este privat obiectiv de posibilitatea de a se deplasa în spațiu: este răpit, privat ilegal de libertate etc.” [11]. Într-o manieră asemănătoare își exprimă punctul de vedere L.Rasskazov și I.Uporov: „Obiectivizarea libertății, în calitate de valoare specială, în sfera dreptului penal, se exprimă în activitatea, conduita, acțiunile persoanei, care sunt săvârșite în funcție de propriile convingeri, interese, necesități, în limitele stabilite de normele în vigoare” [12].

Așadar, concluzionând, se poate susține că libertatea fizică a persoanei este legată de activitatea persoanei, în condițiile unei libere manifestări de voință. Ea reprezintă posibilitatea persoanei de a se mișca, de a circula și de a activa după voința sa, în limitele statornicite de normele juridice. Libertatea fizică dă posibilitate persoanei să valorifice în practică toate însușirile, interesele și dorințele legitime și raționale ale sale, singura limită fiind aceea a legii, care impune respectul datorat stării de libertate a semenilor săi. Deci, ordinea de drept, fără de care nu poate fi concepută o societate, impune, prin normele sale, oarecare limite libertății, dar, în același timp, garantează această libertate atât în interesul persoanei, cât și în interesul societății.

Noțiunea de libertate fizică a persoanei nu poate fi limitată la posibilitatea persoanei de a se deplasa sau de a-și alege locul de aflare. Noțiunea dată este mult mai complexă, incluzând întregul spectru al activității de mișcare a persoanei și al manifestării ei de voință în privința locului de aflare. Pe cale de consecință, pierderea libertății fizice poate avea un caracter absolut sau relativ. În alți termeni, pentru calificarea infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM nu contează care este gradul lipsei de libertate – absolut sau relativ. Acesta poate fi luat în considerare doar la individualizarea pedepsei.

Lipsa absolută de libertate înseamnă că persoana este privată de toate posibilitățile de a săvârși mișcări active relevante, precum și de a-și alege locul de aflare. De exemplu, este absolut lipsită de libertate persoana având membrele legate, cu căluș în gură, legată de un copac, de un stâlp sau de un alt obiect, care nu-i permite să se deplaseze nici măcar târâș. Lipsa relativă de libertate se atestă în cazul în care, deși persoanei i se păstrează puțința de a-și manifesta activitatea de mișcare, aceasta e limitată. Ca exemple de lipsă relativă de libertate pot fi prezentate următoarele: gura este acoperită cu scotch sau astupată cu căluș; mâinile sau picioarele sunt legate ori sunt ținute de către făptuitor; victima se află într-o încăpere încuiată; victimei i-a fost luat mijlocul de deplasare (cârjele, căruciorul de invalid) etc.

Ca valoare socială specifică, libertatea fizică a persoanei nu este deloc inferioară sănătății, cinstei și demnității, inviolabilității și libertății sexuale sau altor asemenea valori ce caracterizează un anumit atribut al persoanei. Libertatea fizică a persoanei nu este un apendice al altor valori sociale desemnând persoana. Pe cale de consecință, răpirea unei persoane nu-și pierde individualitatea, nu se absoarbe de infracțiunile concurente. De fiecare dată, numita infracțiune trebuie să-și găsească locul cuvenit în cadrul calificării juridice. De exemplu, într-un caz din practica judiciară, s-a stabilit că *C.V. și D.I. au ademenit-o prin înșelăciune pe minora B.E., în vârstă de 9 ani, în subsolul unui bloc de locuit. După care, profitând de starea de neputință a victimei, au violat-o și și-au satisfăcut pofta sexuală în formă perversă. Instanța de judecată a considerat că faptele celor doi întrunesc semnele violului săvârșit de un grup de persoane asupra unei minore în vârstă de până la 14 ani, ale satisfacerii prin constrângere a poftii sexuale în forme perverse săvârșite de un grup de persoane asupra unui minor, precum și ale vătămării intenționate mai puțin grave a integrității corporale, dacă a avut un caracter de schingiuire sau torturare (adică, a infracțiunilor prevăzute la alin.(3) art.102, alin.(2) art.103¹ și la alin.(2) art.96 CP RM din 1961)* [13].

În acest caz, calificarea nu este deplină. S-a ignorat că, înainte de toate, victima a fost răpită, ca acțiune adiacentă evoluând înșelăciunea. Așadar, în cazul exemplificat, libertatea fizică a persoanei a fost dispensată neîntemeiat de protecția necesară.

După O.V. Novikova, obiectul juridic principal al infracțiunii de răpire a unei persoane îl constituie libertatea fizică a persoanei (și relațiile sociale aferente) [14]. La rândul său, S.N. Gadjiev opinează: „Destul de

rar, libertatea fizică a persoanei apare în calitate de unic obiect juridic special asupra căruia atentează infracțiunea de răpire a unei persoane" [15]. Deci, spre deosebire de O.V. Novikova, ultimul autor citat admite că există ipoteze în care obiectul juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane are un caracter complex.

Suntem de acord cu această poziție a lui S.N. Gadjiev. Totuși, este necesar să facem o precizare: obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM nu întotdeauna are un caracter complex; însă, infracțiunea dată este întotdeauna o infracțiune complexă.

În opinia lui N.N. Kulicenko, infracțiunea unică complexă este acea faptă infracțională care aduce atingere câtorva obiecte, fiind caracterizată prin prezența unor semne obiective complexe (multitudinea de acțiuni (inacțiuni), caracterul continuu, atestarea câtorva urmări prejudiciabile) sau a laturii subiective care prezintă complexitate (prezența a două forme de vinovăție), intrând sub incidența unui singur articol sau a unui singur alineat dintr-un articol al Codului penal [16].

Agreem acest punct de vedere, dar cu o singură precizare: infracțiunea unică complexă are nu neapărat în toate cazurile un obiect juridic complex, deci nu întotdeauna aduce atingere câtorva obiecte. Astfel, în cazul în care acțiunea adiacentă, din cadrul infracțiunii de răpire a unei persoane, îmbracă modalitatea de profitare de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, este practic imposibil de a identifica un obiect juridic secundar. Anume în această ipoteză, infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM are un obiect juridic simplu. În celelalte ipoteze – când acțiunea sau inacțiunea adiacentă constă în constrângere fizică, constrângere psihică sau înșelăciune ori abuz de încredere – infracțiunea dată are un obiect juridic complex (deoarece *obiectul juridic secundar* îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea, libertatea psihică a persoanei, ori cu privire la libertatea manifestării de voință și minimul necesar de încredere). În astfel de ipoteze, relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei ocupă locul *obiectului juridic principal*.

În cazul modalității consemnate la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, în plan secundar se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la sănătatea sau viața persoanei.

Infracțiunea de răpire a unei persoane are *obiect material* în acele cazuri când presupune o influențare nemijlocită infracțională asupra corpului victimei (atunci când, în subsidiar, se aplică violența asupra victimei, precum și în prezența modalității prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM).

De regulă, *victimă* a răpirii unei persoane poate fi oricare persoană fizică. Totuși, dacă victima are calități speciale, aceasta poate influența asupra calificării faptei. Astfel, calitatea de minor, de femeie gravidă sau de persoană aflată în stare de neputință poate avea ca efect agravarea răspunderii penale pentru răpirea unei persoane în baza lit.c) alin.(2) art.164 CP RM².

Dacă victima răpită este un minor, iar fapta este săvârșită de o rudă apropiată a acestuia, calificarea se va face nu conform lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, dar potrivit art.164¹ CP RM.

Răpirea persoanei, care beneficiază de protecție internațională, atrage răspunderea conform alin.(2) art.142 CP RM. În acest caz, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.164 CP RM.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM constă în fapta prejudiciabilă alcătuită din: 1) acțiunea principală; 2) acțiunea sau inacțiunea adiacentă.

De regulă, săvârșirea acțiunii principale presupune existența următoarelor trei etape succesive: 1) captarea victimei; 2) deplasarea victimei din habitatul ei permanent sau provizoriu (locul de trai, de muncă, de odihnă, de tratament etc.); 3) reținerea victimei (cu privarea deplină de libertate) împotriva voinței sale sau neluându-se în seamă voința ei. Am spus „de regulă”, întrucât excepția de la această regulă presupune prezența doar a ultimei etape din cele menționate mai sus, în situația în care victima este răpită prin înșelăciune sau abuz de încredere. Atunci când răpirea victimei se realizează pe calea înșelăciunii sau abuzului de încredere, făptuitorul nu are de ce să recurgă la capturare. Victima se deplasează ca și cum benevol către locul reținerii sale.

² La o asemenea ipoteză se referă următoarea speță: P.S. a fost condamnat pentru răpirea săvârșită cu bună știință asupra unui minor, în baza lit.d) alin.(2) art.164 CP RM*. În fapt, la 19.03.2007, aproximativ la ora 17.00, acesta se afla în apropiere de ferma de oi ce aparține Gospodăriei Țărănești „M.I.” din satul Talmaza, raionul Ștefan Vodă. În aceste împrejurări, P.S. l-a răpit pe M.N. care avea vârsta de 6 ani. Făptuitorul a urcat forțat victima în automobilul său și a dus-o într-o livadă de mere. Victima a fost izolată într-o vagonetă în care a fost privată de libertate până la 20.03.2007, aproximativ ora 13.00**.

* Până la 24.02.2009, răspunderea pentru răpirea săvârșită cu bună știință asupra unui minor era stabilită la lit.d) alin.(2) art.164 CP RM.

** Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 23.06.2009. Dosarul nr.1ra-661/09. www.csj.md

În calitate de modalități ale acțiunii sau inacțiunii adiacente, care însoțește acțiunea principală de răpire a unei persoane, trebuie numite: 1) constrângerea fizică; 2) constrângerea psihică; 3) înșelăciunea sau abuzul de încredere; 4) profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința. Răpirea unei persoane în lipsa acțiunii adiacente în oricare din modalitățile specificate mai sus ar reprezenta o formă fără conținut, deoarece faptei date i-ar lipsi ilegalitatea care îi imprimă relevanță penală.

În ce privește constrângerea fizică, exercitată în cazul infracțiunii specificate la art.164 CP RM, aceasta se poate concretiza în: 1) vătămarea intenționată gravă³, medie sau ușoară a integrității corporale ori a sănătății; 2) violența care nu implică un prejudiciu cauzat sănătății.

Omorul, săvârșit cu răpirea persoanei, atrage răspunderea numai în baza lit.f) alin.(2) art.145 CP RM. Reieșind din regula fixată la art.118 CP RM, în această ipoteză se exclude calificarea suplimentară conform art.164 CP RM.

O situație calitativ diferită este cea presupunând că intenția de exercitare a constrângerii fizice apare după consumarea infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM. Într-o asemenea situație, vom fi în prezența a două intenții de sine stătătoare. De aceea, infracțiunea specificată la art.164 CP RM va forma concursul cu una din faptele specificate la art.145 (cu excepția lit.f) alin.(2)), 151 sau 152 CP RM ori art.78 din Codul contravențional. La o astfel de situație se referă următoarea speță: *C.Gh. a fost condamnat conform lit.e) alin.(2) art.152 și lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. În fapt, la 29.05.2009, aproximativ la ora 21.00, acesta a venit cu microbusul ce-i aparținea la domiciliul lui E.I., locuitor al satului Zaim, raionul Căușeni. Împreună cu câteva persoane neidentificate, C.Gh. l-a scos cu forța pe E.I. din gospodăria acestuia și, aplicând violența, l-a urcat în microbus. Victima a fost transportată în afara satului, la o distanță de aproximativ 1,5 km. Persoanele neidentificate au coborât victima din microbus și i-au aplicat lovituri cu pumnii în diferite părți ale corpului și în cap. La rândul lui, C.Gh. i-a aplicat victimei lovituri cu piciorul în față și în cutia toracică. În rezultat, E.I. a suferit vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății [17].*

În altă privință, respectând regula stabilită la art.118 CP RM, vom afirma că aplicarea răspunderii potrivit lit.g) alin.(1) art.135¹ (atunci când infracțiunea presupune răpirea unei persoane), lit.a) alin.(1) art.165 (atunci când infracțiunea presupune răpirea unei persoane) sau alin.(4) art.189 CP RM, exclude calificarea suplimentară conform art.164 CP RM.

Forțarea victimei să conducă mijlocul de transport (se are în vedere mijlocul de transport în sensul art.132 CP RM), sub influența constrângerii exercitate de făptuitor, atestă prezența concursului ideal dintre infracțiunile prevăzute la art.164 și 192¹ CP RM. La rândul său, forțarea victimei să conducă garnitura de tren, nava aeriană, maritimă sau fluvială, sub influența constrângerii exercitate de făptuitor, denotă prezența concursului ideal dintre infracțiunile prevăzute la art.164 și 275 CP RM.

Concurs ideal între astfel de infracțiuni poate exista și atunci când răpitorul persoanei este cel care conduce mijlocul de transport în sensul art.132 CP RM sau garnitura de tren, nava aeriană, maritimă sau fluvială. La o asemenea ipoteză se referă speța următoare: *C.R. a fost condamnat în baza lit.e) alin.(2) art.164 și lit.a), b) alin.(2) art.192¹ CP RM. În fapt, la 11.01.2013, aproximativ la ora 23.00, acesta se afla pe o stradă din satul Măgdăcești, raionul Criuleni. Contrar voinței lui Ț.A., C.R. i-a luat acestuia cheile de la automobilul ce-i aparținea. Apoi C.R. a urcat victima în automobilul pe care l-a răpit și a blocat portierele. După ce i-a aplicat victimei mai multe lovituri cu pumnii în cap, C.R. a transportat-o în or. Criuleni [18].*

În alt context, revenim la teza, potrivit căreia libertatea fizică a persoanei constituie o valoare cu o puterinică încărcătură subiectivă: în esență, libertatea fizică a persoanei este aptitudinea de a avea comportamentul pe care ea și-l dorește.

În această ordine de idei, este necesar să analizăm, dacă detențiunea consimțită de persoană poate să reprezinte sau nu o atingere adusă libertății fizice a persoanei, implicând răspunderea penală (inclusiv, conform art.164 CP RM)? Într-o societate, în care dictonul „*pane met circenses*” („pâine și circuri (distracții)”) a devenit un laitmotiv de rutină, nu sunt rare cazurile când – cu prilejul participării la anumite manifestări cu

³ În acest caz, nu ar fi potrivit, sub nicio formă, concursul dintre infracțiunile prevăzute la art.151 și 164 CP RM. Aceasta pentru că constrângerea fizică, exprimată în vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, ar fi reținută nejustificat de două ori la calificarea faptei. În împrejurările descrise, în acord cu art.115 CP RM, ne rămâne soluția de a alege o singură normă din art.151 sau art.164 CP RM. Pentru că este mai favorabilă făptuitorului, soluția aplicării art.164 CP RM este cea pentru care optăm. În afară de aceasta, am făcut alegerea în favoarea soluției în cauză și din motivul că imperfecțiunea legii penale, care nu este reparată (din motive necunoscute) de către legiuitor, nu poate fi pusă în sarcina făptuitorului, indiferent de gravitatea faptei pe care o comite.

caracter de reprezentație, concurs, pariu (de exemplu, reality-show, concursul organizat de Guinness Book etc.), persoanele consimt să fie ținute în detenție. În legătură cu aceasta, trebuie de menționat că în Codul civil, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 06.06.2002 [19], se conțin anumite reglementări consacrate subiectului abordat: în art.1371 din Codul civil se menționează despre săvârșirea într-un anumit termen a unei acțiuni licite, indicate în anunț, în schimbul unei recompense; în art.1375-1377 din Codul civil se menționează despre contractul privind jocul și pariul. Totodată, nu putem face abstracție de faptul că, în corespundere cu alin.(1) și (2) art.220 din Codul civil, actul juridic sau clauza care contravine normelor imperative, ordinii publice sau bunelor moravuri sunt nule (dacă legea nu prevede altfel).

Contravine oare normelor imperative (în special, art.164 CP RM) detențiunea consimțită care nu ar fi posibilă fără concursul altor persoane?

În doctrina penală nu a fost supusă analizei problema privind privarea persoanei de libertate fizică, cu consimțământul acesteia. În cel mai bun caz, s-a constatat doar că infracțiunea de răpire a unei persoane (ca și infracțiunea de privațiune ilegală de libertate, precum și infracțiunea de internare ilegală într-o instituție psihiatrică) e săvârșită contrar voinței victimei [20].

Apelând la interpretarea prin analogie (a nu se confunda cu aplicarea legii penale prin analogie) și la interpretarea sistemică, vom consemna că, în acord cu art.28-31 al Legii privind sănătatea mentală, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 16.12.1997 [21], spitalizarea în staționarul de psihiatrie este posibilă fără consimțământul persoanei spitalizate sau al reprezentantului ei legal numai în calitate de măsură excepțională, în baza deciziei comisiei de medici psihiatri, și nu a hotărârii instanței de judecată.

Considerăm că, în asemenea ipoteze, consimțământul persoanei trebuie să aibă caracterul de circumstanță care exclude caracterul penal al faptei numai dacă sunt prezente anumite condiții. În special, dacă detențiunea consimțită, la care și-au adus concursul alte persoane, creează pericolul violării dreptului la viață sau la integritate fizică și psihică (garantat de stat conform art.24 din Constituție), consimțământul nu poate să excludă caracterul penal al celor săvârșite în ansamblu (persoana doar nu a consimțit să fie lipsită de viață sau să-i fie lezată integritatea fizică și psihică).

Tocmai de aceea, conform art.6 al Convenției suplimentare a ONU privitoare la abolirea sclavajului, a traficului de sclavi și a instituțiilor și practicilor similare sclavajului [22], faptul de a îndemna pe altul să-și înstrăineze libertatea, pentru a fi redusă în stare de sclavie, trebuie recunoscută infracțiune. În cazul dat, chiar dacă victima își exprimă consimțământul, acesta este alterat (viciat) datorită acțiunilor care indispensabil sunt săvârșite de către făptuitor, enumerate în art.167 „Sclavia și condițiile similare sclaviei” din Codul penal: înșelăciune; constrângere; violență sau amenințarea cu violență. În plus, ceea ce este deloc neglijabil, asupra unei persoane aflate în sclavie sau în condiții similare sclaviei planează în permanență pericolul de a fi supusă unor practici specificate în art.5 al Convenției nominalizate: de a fi mutilată sau de a fi însemnată cu fier roșu. Deci, este și mai mare periclitarea de a-i fi violat dreptul la integritate fizică și psihică.

Aceeași concepție rezultă din art.16 al Convenției Organizației Internaționale a Muncii (OIM) nr.29 din 28.06.1930 privind munca forțată sau obligatorie [23]: „Persoanele supuse muncii forțate sau obligatorii nu vor trebui, în afara cazurilor de necesitate excepțională, să fie transferate în regiuni în care condițiile de hrană și de climă sunt atât de diferite de cele cu care au fost obișnuite, încât ar constitui un pericol pentru sănătatea lor (sublinierea ne aparține – n.a.)” (pct.1) art.16); „În niciun caz, o asemenea transferare de muncitori nu va fi autorizată fără aplicarea strictă a tuturor măsurilor de igienă și cazare care se impun pentru instalarea lor și pentru apărarea sănătății lor (sublinierea ne aparține – n.a.)” (pct.2) art.16).

De asemenea, conform pct.3) art.2 al Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 20.10.2005 [24], consimțământul victimei traficului de ființe umane la exploatare intenționată nu este relevant atunci când se aplică orice mijloc de constrângere din cele specificate la pct.1) art.2 al legii menționate (inclusiv amenințarea cu forța, folosirea forței, folosirea unor alte mijloace de constrângere).

Deloc întâmplător, în procesul argumentării, am apelat la cele patru acte normative specificate mai sus. Or, sclavia și condițiile similare sclaviei, munca forțată, traficul de ființe umane, precum și internarea ilegală într-o instituție psihiatrică – toate acestea sunt infracțiuni care (în mod exclusiv sau în principal) atentează asupra libertății persoanei. Din analiza tuturor acestor patru ipoteze rezultă concluzia că, dacă detențiunea este rezultatul consimțământului neviciat al persoanei deținute și nu presupune violarea dreptului la viață sau

a dreptului la integritate fizică sau psihică, această detențiune nu poate intra sub incidența normelor penale (inclusiv a art.164 CP RM).⁴

În această privință, putem face o paralelă cu infracțiunile privind viața sexuală, care aduc atingere libertății sexuale a persoanei. Iată ce susțin unii doctrinari cu privire la această componentă a ordinii de drept: „Viața sexuală, ca valoare socială, este apărată de dreptul penal în două dintre aspectele acesteia, cărora le corespund două drepturi ale persoanei – dreptul la libertate sexuală și dreptul la inviolabilitate sexuală. Primul dintre acestea constă în dreptul persoanei de a dispune în mod liber de corpul său în raporturile sexuale, libertate încorsetată doar de regulile de drept, de moravurile sociale și moralitatea sexuală” [25]. Despre libertatea sexuală se poate vorbi de la o anumită vârstă a persoanei. Datorită vârstei sale, minorul nu este capabil să aprecieze independent semnificația etico-socială a propriei decizii, fapt care poate fi exploatat de infractori. Tocmai de aceea, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.174, 175 și 175¹ CP RM, legea penală apără nu libertatea sexuală a minorului. Ea apără inviolabilitatea sexuală a minorului, indiferent de manifestarea voinței lui. În acord cu prevederile art.174, 175 și 175¹ CP RM, abia după atingerea vârstei de 16 sau de 18 ani începe să aibă relevanță manifestarea de voință de a dispune în mod liber de corpul său în relațiile sexuale.

Dar începând cu care vârstă este relevant consimțământul celui care-și acceptă detenția? Interpretând prevederile art.20 și 222 din Codul civil, aceasta este, de regulă, vârsta majoratului⁵. Până la această vârstă, părinții, tutorele, curatorul sau autoritatea tutelară sunt cei în drept să consimtă la o asemenea detenție. În lipsa unui asemenea consimțământ al persoanelor sus-menționate detenția minorului trebuie considerată ilegală, putând atrage aplicarea răspunderii penale conform art.164 CP RM.

În altă ordine de idei, întrucât art.164 CP RM este o normă generală în raport cu art.280 CP RM, care prevede răspunderea pentru luarea de ostatici, apare necesitatea delimitării celor două infracțiuni. Sub aspectul laturii obiective, putem evidenția următoarele criterii de delimitare: 1) în art.280 CP RM legiuitorul nominalizează expres modalitățile acțiunii adiacente (ajutătoare) din cadrul faptei de luare de ostatici; aceleași modalități doar rezultă din descrierea faptei specificate la art.164 CP RM; 2) în cazul luării de ostatici, ca modalități ale acțiunii adiacente (ajutătoare) nu pot apare nici înșelăciunea sau abuzul de încredere, nici profitarea

⁴ Pornind de la noțiunea de drept, unii autori au ajuns la concluzia că nu poate fi vorba de un drept la viață, ci mai degrabă de o obligație generală a tuturor celorlalte persoane de a nu aduce atingere vieții unui individ. Justificarea era următoarea: titularul nu poate dispune liber de acest drept și nu poate renunța la el printr-un act juridic*.

* *A se vedea* în acest sens: P.Roubier. *Droits subjectifs et situations juridiques*. Paris: Dalloz, 1963, p.50.

În consecință, dreptul la viață se manifestă mai degrabă ca o obligație, nu numai a celorlalți, dar chiar a titularului, o obligație de a trăi. În legătură cu alte drepturi consacrate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut atât o latură pozitivă, cât și una negativă a aceluși drept. De exemplu, în cazul libertății de asociere, Curtea a apreciat că aceasta înglobează și libertatea de a nu se asocia*.

* *A se vedea*, de exemplu: Case of Sigurjonsson v. Island. hudoc.echr.coe.int; Case of Young, James and Webster v. United Kingdom. hudoc.echr.coe.int; Case of X v. Netherlands. hudoc.echr.coe.int

În contrast, în ceea ce privește dreptul la viață, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a aplicat o logică asemănătoare.

Cât privește dreptul la integritate fizică, la nivelul statelor civilizate, s-a cristalizat principiul conform căruia nu se poate aduce atingere integrității fizice decât în situațiile de necesitate medicală și, în principiu, doar cu consimțământul prealabil și clar exprimat al persoanei*.

* *A se vedea* pentru detalii: N.M. Vlădoiu. *Protecția constituțională a vieții, integrității fizice și a integrității psihice: studiu de doctrină și jurisprudență*. București: Hamangiu, 2006, p.222-225.

În fine, referitor la dreptul de integritate psihică, s-a constatat că acesta este un concept complex. În doctrină se susține caracterul interdependent al fizicului și psihicului uman. Pentru a se asigura o protecție eficientă, acestea trebuie văzute împreună, deoarece „mutualitatea uneia sau alteia dintre integrități este contrară drepturilor umane”*.

* *A se vedea*: M.Constantinescu, A.Iorgovan, I.Muraru, E.S. Tănăsescu. *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*. București: ALL Beck, 2004, p.37.

Așadar, dreptul la viață este caracterizat prin indisponibilitate absolută. Dreptul la integritate fizică sau psihică se caracterizează prin disponibilitate relativă.

Care trebuie să fie gradul de violare a dreptului la integritate fizică sau psihică (inclusiv, în contextul detențiunii unei persoane), astfel încât această violare să poată intra sub incidența normelor penale? Considerăm că, pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să apelăm la prevederile alin.(1) art.276 din Codul de procedură penală, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110). Potrivit acestora, printre altele, în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.152 CP RM, urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei. De aici rezultă că, dacă cele săvârșite întrunesc semnele componentelor de infracțiuni prevăzute la alin.(2) art.152 și art.151 CP RM – chiar dacă persoana, căreia i s-a lezat integritatea fizică sau psihică, a consimțit această lezare – făptuitorului urmează să i se aplice răspunderea penală.

⁵ Conform alin.(2) și (3) art.20 din Codul civil, dobândirea deplină a capacității de exercițiu înainte de atingerea vârstei de 18 ani este posibilă în cazul: 1) căsătoriei; 2) îndeplinirii obligațiilor care decurg dintr-un contract de muncă; 3) practicării activității de întreprinzător.

de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința; 3) sunt diferiți destinatarii revendicărilor înaintate de către făptuitor: victima sau persoanele apropiate ei – în cazul răpirii unei persoane; statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane – în cazul luării de ostatici. În acest sens, în cazul luării de ostatici, victimei nu-i sunt înaintate revendicări; aceasta întrucât are rolul de „marfă”, cu care făptuitorii vor plăti, dacă le vor fi îndeplinite revendicările; 4) diferă personalitatea victimei: care interesează direct făptuitorul – în cazul răpirii unei persoane; care, de cele mai dese ori, nu interesează făptuitorul – în situația luării de ostatici, deoarece victima este nu un obiect, ci un mijloc de presiune asupra destinatarului revendicării. În cazul luării de ostatici, identitatea victimei nu e personificată. De regulă, făptuitorul nu avuse raporturi interpersonale cu victima. Pericolul social primordial al luării de ostatici consistă în aceea că fapta dată lezează interesele întregii colectivități. În contrast, în cazul răpirii unei persoane, identitatea victimei este mai personificată. Mai ales în situația răpirii unei persoane săvârșite din interes material, pe făptuitori îi preocupă tocmai personalitatea victimei, alături de potențialul ei financiar sau al persoanelor apropiate acesteia; 5) modul de luare și de reținere: ascuns cu meticulozitate – în cazul răpirii unei persoane, doar persoanele apropiate fiind contactate de către făptuitor cu respectarea tuturor măsurilor de precauție pentru a nu fi descoperit; făcut public, deseori prin intermediul mass-media – în cazul luării de ostatici. Pentru calificarea faptei ca luare de ostatici, este necesar ca revendicările să fie avansate manifest, în expectativa că ele vor deveni cunoscute de autorități și întreaga societate. În alți termeni, luarea de ostatici este demonstrativă, pentru că despre luarea de ostatici se comunică autorităților și mass-media. În același timp, cel care comite răpirea unei persoane își înaintea cerințele clandestin, dorind ca acțiunea lui să nu devină publică și să nu fie cunoscută de autorități. Astfel, răpirea unei persoane se comite pe ascuns, iar făptuitorii înștiințează doar persoanele apropiate victimei.

În altă privință, nu poate fi calificată ca răpire a unei persoane imitarea acestei infracțiuni, când „victima” părăsește benevol locul aflării sale, după care, împreună cu „răpitorul”, cer o recompensă, chipurile, pentru eliberarea ei. În asemenea situații, latura obiectivă a infracțiunii de răpire a unei persoane lipsește, dar există temeiul aplicării răspunderii pentru una dintre infracțiunile specificate la art.190 CP RM.

Infracțiunea de răpire a unei persoane este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul reținerii persoanei (cu privarea deplină de libertate) împotriva voinței acesteia sau neluându-se în seamă voința ei. Durata reținerii ilegale a persoanei răpite nu are importanță la calificarea faptei conform art.164 CP RM, însă poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție directă. Uneori, în procesul de calificare a infracțiunilor, intenția de a comite răpirea unei persoane este confundată cu intenția de a comite alte infracțiuni. De exemplu, în următoarea speță, intenția reală a făptuitorului a fost cea de a comite favorizarea infracțiunii (art.323 CP RM): *M.N. a fost pus sub învinuire pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. În fapt, la 17.12.2006, între orele 02.00 și 02.30, acesta a ajuns în satul Mârzești, raionul Orhei, împreună cu C.V. și U.V. care îl angajaseră să le acorde servicii de transport cu automobilul ce-i aparținea. Inițial, M.N. a oprit automobilul la o distanță de 100-150 metri de la gospodăria lui V.N. După aceasta, la rugămintea lui C.V., el s-a deplasat cu automobilul la poarta gospodăriei lui V.N., a deschis portbagajul automobilului, iar C.V. și U.V. l-au pus pe V.N. în portbagaj. Ulterior, M.N. a fost rugat de către C.V. și U.V. să meargă spre malul râului Nistru, în apropiere de satul Jora de Sus, raionul Orhei. Ajuns la destinație, M.N. a deschis portbagajul automobilului, iar C.V. și U.V. l-au scos pe V.N. din portbagaj. Victima a fost dusă la o distanță de aproximativ 50 de metri de automobil, pe malul râului, unde i-au fost aplicate multiple lovituri, cauzându-i-se vătămare gravă periculoasă pentru viață. Prin sentință, M.N. a fost condamnat conform alin.(1) art.323 CP RM, pentru favorizarea infracțiunii.*

Procurorul a contestat cu apel sentința instanței de fond, solicitând casarea acesteia, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care M.N. să fie condamnat în baza lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, apelul procurorului a fost admis, a fost casată sentința instanței de fond, a fost rejudecată cauza penală și pronunțată o nouă hotărâre. Potrivit acesteia, M.N. a fost condamnat în baza lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. În recursurile ordinare, declarate de M.N. și avocatul acestuia, a fost solicitată casarea hotărârii menționate, cu menținerea sentinței instanței de fond. S-a motivat că M.N. nu a avut intenția de a-l răpi pe V.N. Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a admis aceste recursuri, casând decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, în baza căreia M.N. a fost condamnat conform lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. S-a constatat că M.N. doar a favorizat infracțiunea săvârșită

de C.V. și U.V., acordând acestora servicii de transport cu automobilul propriu contra unei recompense bănești. Această favorizare a fost dinaintea nepromisă, întrucât M.N. nu a fost informat în prealabil că V.N. va fi bătut, iar apoi transportat în portbagajul mașinii și lăsat pe malul râului Nistru [26].

În altă ordine de idei, motivele infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM pot fi dintre cele mai variate: răzbunare; gelozie; motive huliganice; ură socială, națională, rasială sau religioasă; motive politice etc.

Are dreptate S.N. Gadjev când menționează că printre motivele cele mai răspândite ale infracțiunii de răpire a unei persoane se numără cel de a înlesni săvârșirea unei alte infracțiuni [27]. Reproducem un exemplu din practica judiciară în care năzuința de a înlesni săvârșirea unei sustrageri reprezintă motivul de comitere a infracțiunii de răpire a unei persoane: *G.M. a fost condamnat, printre altele, în baza lit.b), e), f) și g) alin.(2) art.164 CP RM. În fapt, la 22.012013, aproximativ la ora 22.00, acesta, împreună cu fratele său G.N. și cu minorul V.I., se aflau pe str. A.Pușkin la intersecția cu str. Libertății, mun. Bălți. Făptuitorii îl urmăreau pe P.N., care deținea funcția de administrator la banca comercială „B.E.” SA. Aceștia l-au atacat din spate pe P.N. și pe cunoscutul acestuia, L.B. Asupra celor două victime a fost aplicată violența. Uterior, făptuitorii au legat legat mâinile victimelor la spate și le-au împins în salonul unui automobil. După ce s-au deplasat într-un loc nestabil, făptuitorii l-au scos afară pe P.N. și l-au amenințat că el și familia lui vor avea de suferit dacă va refuza să conlucreze cu ei. Sprijinindu-i de cap un obiect folosit în calitate de armă, făptuitorii i-au cerut lui P.N. să le comunice codurile de alarmă și codurile de la seifurile bancomatelor pe care acesta le deservea în temeiul funcției pe care o ocupa. După ce au aflat informația solicitată, victimele au fost transportate pe str. Striscaia, mun. Bălți, și eliberate [28].*

Faptul că motivul de a înlesni săvârșirea unei alte infracțiuni se numără printre motivele infracțiunii specificate la art.164 CP RM nu trebuie să ducă la ideea că răpirea unei persoane, ca infracțiune-mijloc, se dizolvă în amalgamul infracțiunii-scop, a cărei săvârșire o înlesnește. O asemenea ipoteză poate fi valabilă doar în cazul acelor infracțiuni, care înglobează răpirea unei persoane pe post de acțiune adiacentă sau de metodă de săvârșire a infracțiunii (de exemplu, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.g) alin.(1) art.135¹, lit.f) alin.(2) art.145, lit.a) alin.(1) art.165 sau alin.(4) art.189 CP RM). Aceste cazuri reprezintă excepții. Iar regula este că răpirea unei persoane trebuie să-și găsească locul propriu în cadrul calificării, chiar și atunci când constituie o infracțiune-mijloc.

Din această cauză, nu putem fi de acord cu A.Brausov, care susține: „Prin violență fizică, în contextul infracțiunilor contra patrimoniului, trebuie de înțeles influențarea ilegală intenționată, îndreptată spre atingerea integrității corporale, libertății fizice (sublinierea ne aparține – n.a.), libertății și inviolabilității sexuale a altei persoane, exercitată contra sau în pofida voinței ei” [29]. Numai în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.189 CP RM, ca infracțiune contra patrimoniului, atingerea adusă libertății fizice a persoanei (realizată pe calea răpirii victimei) nu implică ideea concursului de infracțiuni. În toate celelalte cazuri va exista concursul dintre infracțiunea de răpire a unei persoane și una din infracțiunile contra patrimoniului, care presupune aplicarea violenței.

În cazul în care motivul ia forma interesului material, răspunderea se agravează, fapta fiind calificată conform lit.f) alin.(2) art.164 CP RM.

Subiectul infracțiunii specificate la art.164 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii infracțiunii a atins vârsta de 14 ani.

În cele ce urmează ne vom referi la agravanta de la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM – „din interes material” – care comportă anumite precizări în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane, precum și la agravanta de la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM – „cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă”.

Răpirea unei persoane săvârșită din interes material (lit.f) alin.(2) art.164 CP RM)

Răpirea unei persoane este săvârșită din interes material în următoarele cazuri: 1) victima este răpită pentru o perioadă anumită de timp, pentru a fi lipsită de posibilitatea de a încheia o tranzacție profitabilă sau de a lua parte la o licitație etc., caz în care făptuitorul își sporește activul patrimonial pe seama victimei; 2) făptuitorul manifestă dorința de a obține un câștig material pentru a executa în schimb comanda de răpire etc. Noțiunea de interes material are același înțeles ca și în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(2) art.145, lit.g) alin.(2) art.151 și lit.h) alin.(2) art.152 CP RM.

Într-o situație care prezintă anumite similitudini, răspunderea penală nu poate fi aplicată în conformitate cu dispoziția de la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM. Astfel, dispoziția în cauză nu poate fi aplicată în cazul în care răpirea unei persoane este însoțită de cererea făptuitorului de a i se transmite bunurile proprietarului, poseso-

rului sau ale deținătorului, ori dreptul asupra acestor bunuri, sau de a fi săvârșite în folosul lui acțiuni cu caracter patrimonial. O asemenea faptă trebuie calificată numai conform alin.(4) art.189 CP RM. Reieșind din prevederile art.118 CP RM, în astfel de cazuri nu este necesară calificarea suplimentară conform art.164 CP RM.

Uneori, în legătură cu răpirea unei persoane, revendicările privind transmiterea banilor sau a altor avantaje materiale ori privind săvârșirea în folosul făptuitorului a unor acțiuni cu caracter patrimonial sunt avansate de către făptuitor în contul restituirii de către victimă a datoriei anterior asumate, sau în contul achitării de către victimă a recompensei pentru serviciul anterior prestat de către făptuitor (care s-a dovedit a fi nejustificat), sau în contul compensării unui alt prejudiciu material cauzat realmente de către victimă. Dacă prezența acestor circumstanțe va fi probată, cele comise trebuie calificate conform art.164 CP RM (cu excepția lit.f) alin.(2)) și art.352 „Samavolnicia” din Codul penal.

Răpirea unei persoane săvârșită cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă (lit.g) alin.(2) art.164 CP RM)

Fiind săvârșită într-o astfel de împrejurare, răpirea unei persoane este mai gravă, deoarece relevă un grad sporit de pericolozitate socială a făptuitorului, acesta intenționând să recurgă pentru săvârșirea infracțiunii la mijloace de natură să-i asigure într-o mai mare măsură reușita.

Cât privește *prima* categorie a mijloacelor de comitere a infracțiunii analizate, în conformitate cu alin.(1) art.129 CP RM, prin „arme” înțelegem „instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispozițiile legale”. Asemenea dispoziții legale se conțin în Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 08.07.2012 [30]. Excepții constituie armele care nu sunt utilizabile în vederea anihilării unei persoane (de exemplu: arma dezactivată⁶; arma de recuzită⁷; armă de panoplie⁸; arma inutilizabilă⁹ etc.).

În corespundere cu art.2 al Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, conform destinației lor, armele se clasifică în: 1) arme militare – arme destinate uzului militar, orice alte arme din dotarea organelor apărării naționale, securității statului și ordinii publice, precum și a unităților aflate în subordonarea acestora, înființate prin acte normative; 2) arme civile – arme, dispozitive, mijloace materiale proprietate privată sau de stat destinate (adaptate) uzului civil, apte din punct de vedere tehnic pentru vătămarea sau imobilizarea unei persoane ori a unui animal, pentru practicarea sportului sau a vânătorii, pentru autoapărare, apărare și pază a bunurilor și valorilor sau pentru imitarea proprietăților lor de luptă.

Potrivit aceluiași articol, din punctul de vedere al destinației, clasificarea armelor civile este următoarea: 1) armă de apărare și pază – arma de foc scurtă, recunoscută în condițiile prevăzute de lege, destinată pentru apărarea vieții, integrității și libertății persoanelor fizice, precum și a bunurilor aparținând persoanelor fizice sau juridice; 2) armă de autoapărare – arma letală și neletală scurtă (cu excepția armei cu aer comprimat), recunoscută în condițiile legii, special confecționată pentru a împrăștia gaze nocive, iritante, de neutralizare sau proiectile din cauciuc sau glonț, în scop de autoapărare; 3) armă de aruncare – arma destinată pentru nimicirea cu proiectile a obiectivelor la distanță, a căror mișcare orientată se obține folosind forța musculară a omului sau forța unui dispozitiv special adaptat; 4) armă de asomare – arma utilitară, folosită pentru imobilizarea animalelor prin supunerea acestora la un șoc mecanic în scopul sacrificării ulterioare; 5) armă de colecție – arma destinată a fi piesă de muzeu, precum și arme aflate sau nu în stare de funcționare ce constituie rarități sau care au valoare istorică, documentară, științifică sau artistică; 6) armă de semnalizare – arma destinată numai pentru transmiterea de semnale luminoase, fumigene sau acustice; 7) armă de tir (sportivă) – arma destinată practicării tirului sportiv, omologată sau recunoscută în condițiile legii; 8) armă de vânătoare – arma destinată practicării vânătorii, cu una sau mai multe țevi, care folosește muniții cu glonț și/sau cu alice,

⁶ Conform art.2 al Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, armă dezactivată constituie arma devenită definitiv nefuncțională ca urmare a modificării și transformării ei în mod ireversibil de către un armurier licențiat în domeniul reparației armelor.

⁷ Potrivit aceluiași articol, armă de recuzită este arma special confecționată, fabricată sau devenită inofensivă ca urmare a modificării ei de către un armurier licențiat în domeniul reparației armelor, utilizată în activitatea instituțiilor specializate în domeniul artistic (cinematografice sau cultural-artistice).

⁸ În corespundere cu art.2 al Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, armă de panoplie reprezintă arma de foc devenită nefuncțională ca urmare a dezactivării ei sau datorită gradului avansat de deteriorare, atestat de către un armurier licențiat în condițiile legii.

⁹ Conform aceluiași articol, armă inutilizabilă constituie arma deteriorată a cărei uzură depășește 50% și care are unul sau mai multe defecte evidente, atestate, conform reglementărilor tehnice, de către organul competent sau de către armurier.

omologată sau recunoscută în condițiile legii; 9) armă cu destinație industrială – arma de foc utilitară, semi-automată, destinată unui scop industrial de uz civil, care are aparența unei arme de foc automate; 10) armă cu tranchilizante – arma utilitară, destinată imobilizării animalelor prin injectarea de substanțe tranchilizante; 11) armă utilitară – arma destinată să asigure desfășurarea corespunzătoare a unor activități în domeniile industrie, agricultură, piscicultură, în domeniul medico-veterinar, al protecției mediului și protecției împotriva dăunătorilor, precum și să asigure desfășurarea de către organizațiile specializate de pază a activităților de pază a obiectivelor, bunurilor și valorilor sau a transportului unor valori importante; 12) armă veche – arma letală produsă înainte de anul 1877 sau reproducere a acesteia pentru a fi păstrată în colecții; 13) dispozitiv electroșoc – mijlocul special de autoapărare a cărui încărcătură electrică de tensiune înaltă paralizază organismul omului și al animalelor pentru o perioadă redusă de timp; 14) spray cu gaze lacrimogene sau iritante – mijlocul special de autoapărare conținând gaz lichefiat cu proprietatea de iritare sau de paralizare temporară.

În conformitate cu art.2 al Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, din punctul de vedere al construcției lor, armele se clasifică în: 1) armă albă cu lamă – arma care întrunește următoarele criterii: lama care fie face corp comun cu mânerul, fie echipată cu un sistem ce-i permite să facă corp comun cu mânerul; are tăiș dublu pe toată lungimea sa; lungimea depășește 15 cm; lățimea este mai mare sau egală cu 0,4 cm; mânerul este prevăzut cu gardă; 2) armă cu aer comprimat sau cu gaze sub presiune (pneumatică) – arma care, pentru aruncarea proiectilului, folosește forța de expansiune a aerului comprimat sau a gazelor sub presiune aflate într-o butelie-recipient; 3) armă cu gaze – arma concepută sau adaptată, prin care substanța nocivă gazoasă, lichidă ori în o altă stare (iritantă sau lacrimogenă), încorporată în proiectilul ei, este transportată până la țintă cu ajutorul forței de expansiune dirijată a gazelor provenite prin detonarea unei capse ori prin arderea unei încărcături, ori prin intermediul altor agenți propulsori; 4) armă cu țevă ghintuită – arma a cărei țevă este prevăzută, pe toată lungimea suprafeței interioare a canalului, cu șanțuri omogene spiralate (ghinturi) pentru a imprima proiectilului o mișcare de rotație pentru menținerea stabilității acestuia pe traiectoria de zbor; 5) armă cu țeava lisă – arma a cărei țevă este netedă pe cel puțin două treimi din toată lungimea interioară a canalului, începând de la camera cartușului; 6) armă de foc automată – arma de foc care, după fiecare cartuș tras, se reîncarcă automat și trage o serie de mai multe cartușe prin apăsare continuă pe trăgaci; 7) armă de foc cu o singură lovitură – arma de foc fără încărcător, care este încărcată înaintea fiecărei trageri prin introducerea manuală a cartușului în cameră sau într-un spațiu prevăzut în acest scop situat la intrarea în țevă; 8) armă de foc cu repetiție – arma de foc care, după fiecare foc tras, se reîncarcă manual prin introducerea pe țevă a unui cartuș preluat din încărcător prin intermediul unui mecanism; 9) armă de foc lungă – arma de foc a cărei lungime a țevii sau lungime totală depășește dimensiunile maxime ale armelor de foc scurte, stabilite de prezenta lege; 10) armă de foc scurtă – arma de foc a cărei țevă nu depășește 30 cm sau a cărei lungime totală nu depășește 60 cm; 11) armă de foc semiautomată – arma de foc care, după fiecare cartuș tras, se reîncarcă automat, dar nu poate trage o serie de mai multe cartușe prin apăsare continuă pe trăgaci.

Potrivit aceluiași articol și anexei nr.1 la Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, sub aspectul statutului lor de legalitate, armele se clasifică în: 1) arme de foc interzise – armele din categoria A, conform anexei nr.1 la respectiva lege, a căror procurare, deținere, port și folosire sunt interzise persoanelor fizice și juridice; 2) arme de foc supuse autorizării – armele din categoria B, conform anexei nr.1 la Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă; 3) arme care fac obiectul declarării – armele din categoria C, conform anexei nr.1 la respectiva lege; 4) alte arme nesupuse autorizării – armele din categoria D, conform anexei nr.1 la Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă.

Nu în ultimul rând, în corespundere cu art.2 al Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, din punctul de vedere al letalității lor, armele se clasifică în: 1) arme letale – armele specificate la lit.a)-l) și n) din categoria B a anexei nr.1 la Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, prin a căror utilizare se poate cauza moartea ori rănirea gravă a persoanelor; 2) arme neletale – armele specificate la lit.m) din categoria B și la categoria C ale anexei nr.1 la numita lege, care au scop utilitar sau care sunt destinate pentru agrement ori autoapărare, confecționate astfel încât, utilizate fiind, să nu se cauzeze moartea persoanelor.

Oricare din aceste tipuri de arme pot fi aplicate ca mijloace de săvârșire a infracțiunii prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM. Or, legiuitorul nu a stabilit nicio limitare a tipurilor de arme ce pot fi aplicate la răpirea unei persoane. Contează doar ca armele să fie utilizabile în vederea anihilării unei persoane.

În cazurile necesare, este important ca în raportul de expertiză criminalistică să fie specificat dacă obiectul aplicat la răpirea unei persoane reprezintă sau nu o armă. În prezența unor temeuri suficiente, acțiunile persoanei, care a aplicat arma în procesul săvârșirii răpirii unei persoane, pot fi calificate suplimentar conform art.290 „Purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea ilegală a armelor și munițiilor, sustragerea lor” din Codul penal.

Cât privește cea de-a doua categorie a mijloacelor de comitere a infracțiunii analizate – alte obiecte folosite în calitate de armă – se are în vedere, în primul rând, obiectele care îndeplinesc cumulativ următoarele două condiții: 1) nu se consideră arme în sensul Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă; 2) sunt utilizabile în vederea anihilării victimei sau a altor persoane (de exemplu, a persoanelor care au încercat să împiedice răpirea victimei ori să o elibereze). Din această categorie de alte obiecte, folosite în calitate de armă, fac parte: briceagul; toporul; ranga; bâta; foarfecele; cuțitul de bucătărie; garota etc. Nu este exclus ca obiectele folosite în calitate de armă să fie obiecte animate (de exemplu, câini dresați).

În al doilea rând, din categoria de alte obiecte, folosite în calitate de armă, pot face parte: armele dezactivate; armele de recuzită; armele de panoplie; armele inutilizabile; machetele (imitațiile) de arme; obiectele asemănătoare cu armele. Aplicarea, în cadrul infracțiunii de răpire a unei persoane, a unei arme dezactivate, de recuzită, de panoplie sau inutilizabile (fapt cunoscut făptuitorului), ori a unei machete (imitații) de armă, ori a unui obiect asemănător cu arma intră sub incidența dispoziției de la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM numai în acele cazuri când obiectele nominalizate sunt aplicate în vederea anihilării victimei sau a altor persoane (de exemplu, victima este lovită în tâmpla capului cu patul de oțel al unui pistol de panoplie sau cu macheta de plumb a unui pistol etc.).

Dacă, în cazul răpirii unei persoane, din cauze independente de voința făptuitorului, acestuia nu-i reușește aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă (de exemplu, din cauza defecțiunii de armă sau de muniție), calificarea se va face conform art.27 și lit.g) alin.(2) art.164 CP RM.

Pentru calificarea faptei conform lit.g) alin.(2) art.164 CP RM, nu importă dacă armele sau obiectele folosite în calitate de armă au fost pregătite sau adaptate din timp, nici dacă au fost luate de la locul capturării unei persoane ori de la locul spre care aceasta a fost deplasată.

Pentru aplicarea răspunderii în baza lit.g) alin.(2) art.164 CP RM, nu este suficient ca făptuitorul să aibă asupra sa, în timpul răpirii, arma sau obiectul folosit în calitate de armă. Este necesar ca acestea să fie aplicate efectiv în vederea anihilării victimei sau a altor persoane (de exemplu, a persoanelor care au încercat să împiedice răpirea victimei ori să o elibereze). Prin „anihilare” trebuie de înțeles violența sau amenințarea cu aplicarea violenței (demonstrarea armei în scopul intimidării, sprijinirea cuțitului de gâtul victimei, agitarea pumnului cu boxul îmbrăcat, tragerea focurilor de armă pe deasupra capului victimei sau în imediata apropiere de picioarele ei etc.).

Răpirea unei persoane, săvârșită cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă, presupunând amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, nu necesită calificare suplimentară conform art.155 CP RM.

2. Privațiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM)

Libertatea fizică nu poate fi nelimitată. Pentru a nu se admite haosul social, libertatea fizică este limitată prin acțiunea altor valori sociale nu mai puțin importante, cum sunt securitatea, echitatea, egalitatea etc. În virtutea acestei necesități, libertatea fizică trebuie limitată de lege. Dar, în același timp, trebuie să existe un minim rezonabil de libertate fizică în care este interzisă oricare imixtiune. Cu excepția limitărilor prevăzute explicit sau implicit de normele juridice, care stabilesc fie activitățile interzise, fie, dimpotrivă, activitățile a căror îndeplinire este impusă de lege, persoana fizică trebuie să aibă garantată posibilitatea de a se deplasa și de a activa în conformitate cu interesele sale, și legea nimănui nu-i permite s-o lipsească de această libertate.

Semnificația pozitivă a libertății fizice presupune năzuința persoanei de a fi stăpânul propriului destin. Persoana dorește ca viața ei și deciziile pe care le ia să depindă numai de ea, nu de acțiunea unor factori externi. Persoana nu dorește să fie un instrument al manifestării de voință a altora, ea dorește să depindă doar de propria voință. Să fie nu obiect, dar subiect, să fie dirijată de propriile motive și scopuri, nu de imbolduri extrinseci. În alți termeni, persoana se percepe liberă în acea măsură în care se vede în calitate de persoană volitivă și activă, purtând răspundere pentru propria alegere.

Tocmai în acest scop, libertatea fizică a persoanei este apărată – în mod exclusiv sau în principal – prin intermediul prevederilor art.166 CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei.

În cazul în care infracțiunea analizată presupune recurgerea la constrângere fizică (concretizată în aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei), la constrângere psihică, la înșelăciune ori la abuz de încredere, ea are un obiect juridic complex (deoarece *obiectul juridic secundar* îl formează relațiile sociale cu privire la una din următoarele valori sociale: integritatea corporală a persoanei; libertatea psihică a persoanei; libertatea manifestării de voință și minimul necesar de încredere)¹⁰. În această ipoteză, relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei ocupă locul *obiectului juridic principal*.

Infracțiunea specificată la alin.(1) art.166 CP RM are **obiect material** în acele cazuri când presupune o influențare nemijlocită infracțională asupra corpului victimei (atunci când în subsidiar se aplică violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea victimei, precum și în ipoteza prevăzută la alin.(3) art.166 CP RM).

De regulă, **victimă** a infracțiunii specificate la alin.(1) art.166 CP RM poate fi oricare persoană fizică. Totuși, dacă victima are calități speciale, aceasta poate influența asupra calificării faptei. Astfel, calitatea de minor, de femeie gravidă sau de persoană aflată în stare de neputință are ca efect agravarea răspunderii în baza lit.c) alin.(2) art.166 CP RM. La o asemenea situație se referă următoarea speță: *M.V. a fost condamnat conform lit.c) alin.(2) art.166 CP RM. În fapt, de la începutul anului 2012 până la 23.07.2012 acesta a privat-o de libertate în repetate rânduri pe fiica sa M.M. Având vârsta de 18 ani, aceasta suferă de retard mental sever. În perioada menționată, M.V. a ținut victima legată cu un lanț de un pylon înfipt în pământ în ograda casei sale [31].*

Nu este necesar ca victima să conștientizeze că este privată de libertate (de exemplu, victima nu știe ca a fost încuiată în casă, că este adormită sau că se află sub influența substanțelor narcotice ori psihotrope etc.); și în acest caz legea penală protejează libertatea fizică a persoanei [32].

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM se exprimă în fapta prejudiciabilă alcătuită din: 1) acțiunea sau inacțiunea principală; 2) acțiunea sau inacțiunea adiacentă.

Acțiunea sau inacțiunea principală se exprimă în privațiunea ilegală de libertate a victimei, dacă privațiunea nu este legată cu răpirea acesteia. Prin „privațiune ilegală de libertate” se înțelege împiedicarea victimei de a se deplasa conform voinței sale, de a-și alege liber locul aflării, de a comunica cu alte persoane atunci și așa cum ea dorește, pe calea izolării victimei în locul aflării ei permanente sau provizorii, loc în care ea a ajuns benevol, fără a fi deplasată din alt loc.

Așadar, în cazul privațiunii ilegale de libertate, persoana nu este scoasă în afara micromediului său social, nu este deplasată dintr-un loc în altul. Anume prin aceasta infracțiunile specificate la art.166 CP RM se deosebesc de infracțiunea de răpire a unei persoane (art.164 CP RM). Tocmai lipsa sau prezența transferului victimei din locul aflării ei în locul reținerii ei reprezintă diferența specifică dintre infracțiunile confruntate. Luând în considerare această diferență, este de neconceput concursul ideal dintre una din infracțiunile prevăzute la art.166 CP RM și infracțiunea specificată la art.164 CP RM.

În context, aducem ca exemplu o speță, în care fapta a fost calificată, neîntemeiat, în conformitate cu prevederile alin.(1) art.166 CP RM: *în una din zilele lunii august 2005, aproximativ la ora 24.00, aflându-se pe str. Lenin din satul Copciac, raionul Ciadâr Lunga, C.L., amenințând cu aplicarea cuțitului, l-a impus pe T.Gh. să intre în portbagajul automobilului VAZ-2101, în care l-a închis. Așezându-se la volanul automobilului, C.L. s-a îndreptat spre satul Musait, raionul Taraclia, astfel privându-l ilegal de libertate pe T.Gh. timp de aproximativ 3 ore. Ajuns în sat, a adus victima în salonul automobilului, unde a reținut-o încă aproximativ 24 de ore, până când T.Gh. a reușit să fugă [33].*

În alt context, lezarea libertății fizice a victimei, în raport de gravitatea concretă, se poate înfățișa sub forma suprimării sau restrângerii acestei libertăți. Suprimarea libertății înseamnă lipsirea totală a victimei de libertate fizică, încât aceasta nu se mai poate deplasa și nici nu mai poate acționa în niciun fel (de exemplu, în cazul imobilizării prin legare). Restrângerea libertății presupune lipsirea parțială a victimei de libertatea de mișcare sau de acțiune (de exemplu, este încuiată într-o cameră sau internată într-un spital (care nu este o instituție psihiatrică), sau este împiedicată să părăsească o localitate etc.). Întrucât libertatea de mișcare și

¹⁰ În prezența agravantei consemnate la alin.(3) art.166 CP RM – atunci când din imprudență se provoacă vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei – obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea sau viața persoanei.

acțiune a persoanei are un caracter indivizibil, pentru realizarea conținutului infracțiunii este suficient să se constate restrângerea libertății victimei.

De exemplu, ipoteza de suprimare a libertății este ilustrată prin următorul exemplu din practica judiciară: *T.V. a fost condamnată în baza lit.c) și d) alin.(2) art.166 CP RM. În fapt, la 15.08.2011, aproximativ la ora 19.00, aceasta se afla în satul Stolniceni, raionul Hâncești. Împreună cu P.S., T.V. a privat-o ilegal de libertate pe minora F.M. Victimei i-au fost legate mâinile și picioarele, ea fiind deținută aproximativ 30 de minute într-o încăpere părăsită. În acest timp, T.V. și P.S. au aplicat asupra victimei violența nepericuloasă pentru viață și sănătate [34].* La ipoteza de restrângere a libertății se referă următoarea speță: *M.D. și C.A. au fost condamnați conform lit.d) alin.(2) art.166 CP RM. În fapt, M.D. exercita funcția de administrator al unei întreprinderi din or. Ungheni. La 03.02.2011, aproximativ la ora 04.00, acționând de comun acord cu paznicul aceleiași întreprinderi, C.A., M.D. l-a încuiat pe N.I. în depozitul de pe teritoriul Pieței Centrale din or. Ungheni. Victima a fost privată de libertate pe parcursul a aproximativ patru ore [35].*

Alin.(1) art.166 CP RM poate să reprezinte o normă generală în raport cu alte norme care stabilesc răspunderea pentru săvârșirea, în condiții speciale, a privațiunii ilegale de libertate. Ne referim, de exemplu, la infracțiunile de reținere ilegală și de arestare ilegală, specificate la art.308 CP RM. Aplicarea răspunderii în baza alin.(1) sau (2) art.308 CP RM exclude calificarea suplimentară conform alin.(1) art.166 CP RM.

La lit.c) alin.(1) art.135¹ CP RM se stabilește răspunderea pentru săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac, a arestării sau a unei alte forme de privare de libertate fizică cu încălcarea regulilor generale de drept internațional. La rândul ei, dispoziția de la lit.e) alin.(1) art.135¹ CP RM prevede răspunderea pentru săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac, a detenției ilegale a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații. Aplicarea răspunderii în conformitate cu lit.c) sau e) alin.(1) art.135¹ CP RM exclude calificarea suplimentară în baza alin.(1) art.166 CP RM.

La lit.c) alin.(1) art.137 CP RM se prevede răspunderea, printre altele, pentru săvârșirea, în cadrul unui conflict armat cu caracter internațional, a menținerii ilegale în detenție a uneia sau mai multor persoane, prevăzute la lit.a) art.127¹ CP RM. La rândul ei, dispoziția de la lit.c) alin.(3) art.137 CP RM prevede răspunderea pentru detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat. Aplicarea răspunderii în corespundere cu lit.c) alin.(1) sau lit.c) alin.(3) art.137 CP RM exclude calificarea suplimentară în baza alin.(1) art.166 CP RM.

În alt registru, menționăm că, în unele cazuri, infracțiunea specificată la alin.(1) art.166 CP RM se comite printr-o acțiune, aceasta putând avea variate modalități de realizare (de exemplu, victima este legată pentru a nu se putea deplasa, victima este încuiată într-o încăpere, îi sunt luate hainele pentru a nu se putea deplasa etc.). Simpla interdicție, venită din partea unei persoane din aceeași încăpere, de a folosi anumite obiecte, inclusiv mijloacele de comunicație, fără reținerea prin constrângere a victimei, nu poate forma componenta de la alin.(1) art.166 CP RM.

În cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.166 CP RM, se poate acționa direct (de exemplu, atunci când victima este închisă într-o încăpere în care se află deja) sau indirect asupra victimei (de exemplu, atunci când se acționează asupra unui mijloc de transport cu care victima ar fi urmat să se deplaseze).

Săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM este posibilă nu doar pe calea acțiunii, dar și pe calea inacțiunii. Astfel, dacă făptuitorul nu-și îndeplinește obligația de a repune persoana în libertate, deși putea și trebuia s-o îndeplinească (de exemplu: persoana se află în încăperea anterior încuiată cu acordul ei, iar făptuitorul refuză să o elibereze; condamnatul nu este pus în libertate după ce a executat în deplinătate o pedeapsă privativă de libertate; bolnavului nu i se permite să plece din spital după însănătoșire etc.), atunci el săvârșește o inacțiune care este calificată ca privațiune ilegală de libertate. Asemenea ipoteze presupun „omisiunea autorului, cu bună știință, de a pune în libertate persoana al cărei drept a fost inițial legal îngrădit” [36]. Aceasta înseamnă că, până în momentul săvârșirii faptei, victima era lipsită de libertate în mod legal, iar la încetarea temeiului legal al privării de libertate făptuitorul refuză s-o elibereze.

Mai este posibil ca o persoană să afle că: 1) o altă persoană este privată de libertate de către o a treia persoană sau 2) această altă persoană este privată de libertate în urma unui accident pe care l-a provocat singură. În astfel de cazuri, dacă persoana, care află o asemenea informație, nu va întreprinde nimic în vederea eliberării celui privat de libertate (deși putea și trebuia s-o facă), ea se va face vinovată de comiterea pe calea inacțiunii a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM.

Trebuie de menționat că reținerea în instituția psihiatrică a persoanei, care s-a tratat completamente de tulburarea psihică, nu se califică potrivit art.169 CP RM. În astfel de cazuri, răspunderea poate fi aplicată pentru una dintre infracțiunile prevăzute la art.166 CP RM. Aceasta întrucât infracțiunea specificată la art.169 CP RM (spre deosebire de infracțiunile prevăzute la art.166 CP RM) nu poate fi comisă pe calea inacțiunii.

Libertatea fizică a persoanei constituie regula, iar restrângerea ei are caracter legal numai cu titlu de excepție, în cazurile când este liber consimțită ori prevăzută sau tolerată de lege.

Noțiunea de ilegalitate, ce caracterizează privațiunea de libertate, presupune ideea de privațiune neconsimțită de libertate. De aceea, consimțământul persoanei de a fi izolată într-un anumit loc exclude posibilitatea calificării faptei conform alin.(1) art.166 CP RM. Însă dacă persoana, care se găsește într-un anumit loc potrivit propriei sale voințe, este împiedicată să părăsească acel loc, atunci suntem în prezența privațiunii ilegale de libertate.

Privațiunea de libertate în condițiile legitimei apărări, ale reținerii infractorului sau ale stării de extremă necesitate nu poate fi calificată conform alin.(1) art.166 CP RM, deoarece lipsește caracterul penal al faptei. Caracterul ilegal nu subzistă nici atunci când restrângerea libertății este îngăduită de lege (de exemplu, părințele, tutorele sau altă persoană, care are în ocrotire sau supraveghere un copil minor, îngreșează libertatea de mișcare a acestuia, acționând în interesul copilului minor¹¹; militarii sunt reținuți în cazarmă; se restrânge libertatea de mișcare a bolnavilor contagioși¹²; se impun restricții de deplasare a persoanelor aflate în carantină¹³ etc.).

În toate cazurile specificate mai sus este vorba despre o anumită restrângere temporară a libertății fizice a persoanei, realizată în interesul societății și al celui în cauză, pentru motive temeinice. Această restrângere a libertății persoanei trebuie să aibă loc numai în cazurile și în condițiile prevăzute sau admise de lege și să dureze numai atât cât subzistă temeiurile care o justifică.

În condițiile Republicii Moldova, care se confruntă cu fenomenul separatismului, restrângerea libertății persoanei are un caracter ilegal și atunci când este exercitată de autoritățile neconstituționale care controlează partea de est a țării. Sub acest aspect, comportă interes următoarea speță: *la 27.05.2011, prin sentința Judecătorei orașenești Bender a autoproclamatei „Republici Moldovenești Nistrene”, P.M., D.M., G.I. și C.M. au fost condamnați la pedeapsa cu închisoare pentru comiterea mai multor infracțiuni. La 19.07.2011, sentința în cauză a fost menținută de Judecătoria Supremă a autoproclamatei „Republici Moldovenești Nistrene”. Hotărârile judecătorești menționate sunt ilegale, nu au putere juridică și nu pot fi executate din motivul că au fost adoptate de către instanțe judecătorești neconstituționale. Conform art.114 și 115 din Constituția Republicii Moldova, art.1 al Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 26.03.1996 [37], și art.1 al Legii cu privire la statutul judecătorului, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.1995 [38], justiția în Republica Moldova se înfăptuiește în numele legii numai*

¹¹ În acest plan, Gh.Diaconescu și C.Duvac menționează că „minorii, a căror conduită este deficitară, pot fi pedepsiți de părinți ori asimilații acestora – în exercitarea dreptului lor de corecție – prin restrângerea libertății (interzicerea de a părăsi locuința, de a participa la o activitate sportivă sau distractivă etc.)”*. Dacă însă aceste măsuri restrictive au un caracter excesiv și sunt dăunătoare pentru dezvoltarea fizică, intelectuală sau morală a minorului, fapta poate constitui infracțiunea de violență în familie (art.201¹ CP RM).

* Gh. Diaconescu, C.Duvac. *Tratat de drept penal. Partea Specială*, p.152.

¹² De exemplu, în corespundere cu pct.2 din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind modul de aplicare a spitalizării temporare coercitive în instituțiile medicale specializate antituberculoase a persoanelor bolnave de tuberculoză în formă contagioasă, care refuză tratamentul, nr.295 din 14.05.2012*, persoanele bolnave cu formă contagioasă a tuberculozei și care refuză tratamentul sunt supuse izolării prin internarea coercitivă, în temeiul hotărârii judecătorești, în instituțiile medicale specializate antituberculoase, conform schemei obișnuite de referire a pacienților cu tuberculoză.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.93-98.

¹³ Potrivit pct.3) art.61 al Legii privind supravegherea de stat a sănătății publice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 03.02.2009*, în perioada stării de urgență în sănătatea publică, autoritatea competentă pentru supravegherea sănătății publice responsabilă de gestionarea urgenței poate să dispună izolarea și/sau carantina unei persoane sau a unui grup de persoane, inclusiv a aceluia care nu au urmat prescripțiile privind efectuarea examenelor medicale, a testărilor, vaccinării ori a tratamentului preventiv sau a celor care au intrat fără autorizație în zona supusă izolării/carantinei.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.67.

Conform pct.185 din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de Plasament Temporar al Străinilor, nr.493 din 07.07.2011*, pentru a preveni răspândirea maladiilor contagioase, toți străinii noi plasați în Centrul de Plasament Temporar al Străinilor, după igienizare și controlul medical, sunt cazați în camere separate de restul străinilor în carantină. Carantina de profilaxie durează cel puțin 15 zile, apoi se suspendă, dacă în această perioadă printre cei izolați nu s-au constatat bolnavi de maladii contagioase.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.118-121.

de instanțele judecătorești – prin Curtea Supremă de Justiție și prin alte instanțe judecătorești în conformitate cu Constituția. Puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, investită constituțional cu atribuții de înfăptuire a justiției, pe care le execută în baza legii. Art.6 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale prevede că orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită prin lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție reține că recurenții P.M., D.M., G.I. și C.M. au fost condamnați de către o instanță judecătorească care nu este constituită conform legii și care și-a asumat ilegal atribuții de înfăptuire a justiției în regiunea transnistreană. Alin.(6) art.25 din Codul de procedură penală stabilește că sentințele și alte hotărâri judecătorești ale instanțelor nelegitime nu au putere juridică și nu pot fi executate. Ținând cont de faptul că, în speță, s-au pronunțat hotărâri judecătorești de către instanțe judecătorești neconstituționale, aceste hotărâri sunt ilegale și nu au putere juridică. Luând în considerare privațiunea ilegală de libertate a recurenților P.M., D.M., G.I. și C.M., la 14.01.2011, Procuratura Generală a Republicii Moldova a pornit o cauză penală în baza alin.(2) art.166 CP RM, urmărirea penală fiind efectuată de către Procuratura mun. Bender [39].

În calitate de modalități ale acțiunii sau inacțiunii adiacente, care însoțește acțiunea sau inacțiunea principală, trebuie numite: 1) constrângerea fizică; 2) constrângerea psihică; 3) înșelăciunea sau abuzul de încredere; 4) profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința. Privațiunea ilegală de libertate în lipsa acțiunii adiacente în oricare din modalitățile specificate mai sus ar reprezenta o formă fără conținut, deoarece faptei date i-ar lipsi ilegalitatea care îi imprimă relevanță penală.

În ce privește constrângerea fizică, în contextul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM, violența trebuie să fie nepericuloasă pentru viața sau sănătatea victimei. Aceasta pentru că la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM se stabilește răspunderea pentru infracțiunea de privațiune ilegală de libertate săvârșită cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea victimei.

Prin natura sa, privațiunea ilegală de libertate implică întotdeauna o anumită durată de timp. Codul penal nu prevede cât trebuie să dureze privarea victimei de libertate pentru ca fapta să constituie infracțiune. Această durată poate fi în concret chiar una foarte scurtă¹⁴, dar totuși suficientă pentru a se produce împiedicarea efectivă a victimei de a se deplasa ori de a acționa conform intereselor și voinței sale. De exemplu, victima este privată pe un interval de timp suficient pentru ca victima să nu se poată prezenta la un concurs sau la un examen fixat la o anumită oră, ori pentru ca să piardă trenul sau avionul cu care urma să se deplaseze, sau pentru ca să expire termenul de exercitare a unui demers legal etc.

Infracțiunea specificată la alin.(1) art.166 CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul în care lezarea libertății fizice a victimei (sub forma suprimării sau restrângerii libertății) a devenit efectivă, punând în evidență imposibilitatea victimei de a se deplasa ori de a acționa conform voinței și intereselor sale. Acest moment se va putea determina numai în concret, de la caz la caz.

Nu are însemnătate natura și importanța acțiunii pe care victima a fost împiedicată să o întreprindă (să participe la un concurs, să facă o excursie, să vizioneze un spectacol etc.), deoarece, în limitele admise de lege, libertatea fizică a persoanei trebuie să fie deplină, iar persoana este suverană în privința opțiunilor sale. Nici decizia victimei ca la un anumit moment să încerce să se elibereze nu influențează asupra consumării infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM.

Dacă fapta este comisă prin astfel de metode încât victima nu-și manifestă ori nu-și poate manifesta voința de a se deplasa ori de a acționa (de exemplu, victimei i se administrează o substanță narcotică sau psihotropă, ori făptuitorul o înșeală, făcând-o să creadă că ar fi expusă unui pericol dacă părăsește locul unde se află), infracțiunea se va considera consumată când s-a depășit momentul în care ar fi trebuit să se deplaseze ori să întreprindă o anumită acțiune conformă intereselor sale (să meargă la serviciu, să comunice cu o anumită persoană, să participe la o întâlnire de afaceri, să efectueze o plată etc.).

¹⁴ În speța pe care o reproducem privarea de libertate a durat numai aproximativ 30 de minute: I.N. a fost condamnat în baza lit.d) alin.(2) art.166 CP RM. În fapt, la 23.02.2011, aproximativ la ora 21.30, acesta se afla împreună cu I.V. în satul Capaclia, raionul Cantemir. Sub pretextul de a consuma vin, cei doi făptuitori au venit acasă la S.S. și l-au ademenit în beciul acestuia. Apoi I.N. și I.V. i-au aplicat victimei lovituri cu pumnii și cu picioarele și l-au înțuiat în beci. După aproximativ 30 de minute de detenție, lui S.S. i-a reușit să forțeze ușa și să părăsească locul în care a fost privat de libertate*.

* Sentința Judecătoriei raionului Cantemir din 25.10.2011. Dosarul nr.1-138/11. jct.justice.md

Pentru existența infracțiunii specificate la alin.(1) art.166 CP RM nu interesează locul și timpul săvârșirii acesteia, astfel încât o persoană poate fi privată de libertate în propria locuință sau într-un alt loc – public sau privat, pe timp de noapte sau în timpul zilei [40]. La fel, nu interesează tratamentul la care este supusă victima privată de libertate. Fapta constituie infracțiune chiar dacă acest tratament este deosebit de civilizat.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție directă.

Are dreptate A.Klimenko atunci când afirmă: dacă intenția de a priva victima de libertate a apărut până la „invitarea” ei în locul în care se află făptuitorul, cele comise se califică drept răpire a unei persoane; dacă însă o asemenea intenție apare la făptuitor în momentul aflării victimei în locul amintit, fapta trebuie calificată în baza alin.(1) art.166 CP RM [41].

Dacă victima s-a deplasat neasistată de făptuitor, dar îndeplinind dorința acestuia, fiind înșelată asupra intenției lui adevărate, deci dacă ea nu s-a deplasat benevol, ci cvasibenevol, cele săvârșite trebuie calificate conform art.164 CP RM, nu însă potrivit art.166 CP RM, deoarece ea a contribuit într-un fel la propria sa răpire.

Motivele infracțiunii specificate la alin.(1) art.166 CP RM pot fi următoarele: răzbunare; gelozie; ură; interesul material; motive huliganice; năzuința de a înlesni comiterea altor infracțiuni (de exemplu, a violului) etc.

Subiectul infracțiunii analizate este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani (în cazul faptei specificate la alin.(1) art.166 CP RM) sau de 14 ani (în prezența agravantelor consemnate la lit.b)-d) și f) alin.(2) și alin.(3) art.166 CP RM).

Impunerea izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială – comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei – se va califica în baza alin.(1) art.166 CP RM, nu conform art.201¹ CP RM.

Dacă o persoană publică (sau o persoană cu funcție de demnitate publică), abuzând de atribuțiile sale de serviciu sau depășindu-le, privează ilegal o persoană de libertate, astfel cauzând daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege, cele comise trebuie calificate potrivit art.327 sau art.328 CP RM.

În continuare, va fi analizată infracțiunea prevăzută la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM¹⁵.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni are un caracter complex: *obiectul juridic principal* îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei; *obiectul juridic secundar* îl formează relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei.

În prezența agravantei consemnate la alin.(3) art.166 CP RM, obiectul juridic secundar îl pot constitui și relațiile sociale cu privire la viața persoanei.

Obiectul material al infracțiunii specificate la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM îl reprezintă corpul victimei.

Latura obiectivă a infracțiunii analizate se exprimă în fapta prejudiciabilă alcătuită din: 1) acțiunea sau inacțiunea principală; 2) acțiunea adiacentă.

Acțiunea sau inacțiunea principală din cadrul faptei prejudiciabile specificate la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM are același conținut ca și acțiunea sau inacțiunea principală din cadrul faptei prejudiciabile prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM. De aceea, facem trimitere la explicațiile de rigoare¹⁶.

În cazul infracțiunii specificate la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM, *acțiunea adiacentă* se poate exprima numai în aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei. Aceasta întrucât la alin.(1) art.166 CP RM se stabilește răspunderea pentru infracțiunea de privațiune ilegală de libertate săvârșită cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea victimei.

Care trebuie să fie soluția de calificare în cazul în care privațiunea ilegală de libertate este săvârșită datorită vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății, comise asupra victimei? În acest caz, nu este acceptabilă soluția concursului dintre infracțiunile prevăzute la art.151 și lit.e) alin.(2) art.166 CP RM.

¹⁵ Accentuăm că la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.166 CP RM. De fapt, la alin.(1) și lit.e) alin.(2) art.166 CP RM sunt prevăzute două infracțiuni de sine stătătoare. Aceste două infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Or, nu este posibil ca privațiunea ilegală de libertate a unei persoane, dacă acțiunea nu este legată cu răpirea acesteia, să fie săvârșită atât cu 1) aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei, cât și cu 2) aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei.

¹⁶ Lit.e) alin.(2) art.166 CP RM poate să reprezinte o normă generală în raport cu alte norme care stabilesc răspunderea pentru săvârșirea, în condiții speciale, a privațiunii ilegale de libertate. Ne referim la infracțiunile specificate la lit.c) alin.(1) art.135¹, la lit.c) alin.(1) art.137, la art.308 sau la alte norme din Codul penal. Aplicarea răspunderii în baza unor asemenea norme speciale exclude calificarea suplimentară conform lit.e) alin.(2) art.166 CP RM.

Aceasta pentru că constrângerea fizică, exprimată în vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, ar fi reținută nejustificat de două ori la calificarea faptei. În împrejurările descrise, în acord cu art.115 CP RM, rămâne soluția de a alege o singură normă din art.151 sau lit.e) alin.(2) art.166 CP RM. Pentru că este mai favorabilă făptuitorului, soluția aplicării lit.e) alin.(2) art.166 CP RM este cea care trebuie aleasă. În afară de aceasta, alegerea în favoarea soluției în cauză este dictată de următorul motiv: imperfecțiunea legii penale, care nu este reparată (din motive necunoscute) de către legiuitor, nu poate fi pusă în sarcina făptuitorului, indiferent de gravitatea faptei pe care o comite.

Infracțiunea specificată la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul în care lezarea libertății fizice a victimei (sub forma suprimării sau restrângerii libertății) a devenit efectivă, punând în evidență imposibilitatea victimei de a se deplasa ori de a acționa conform voinței și intereselor sale. Acest moment se va putea determina numai în concret, de la caz la caz.

Latura subiectivă a infracțiunii examinate se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție directă. Motivele infracțiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM sunt: răzbunare; gelozie; ură; interesul material; motive huliganice; năzuința de a înlesni comiterea altor infracțiuni (de exemplu, a violului) etc.

Subiectul infracțiunii în cauză este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani.

Impunerea izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială – comisă cu aplicarea violenței periculoase pentru viață sau sănătate de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei – se va califica în baza lit.e) alin.(2) art.166 CP RM, nu conform art.201¹ CP RM.

Dacă o persoană publică (sau o persoană cu funcție de demnitate publică), abuzând de atribuțiile sale de serviciu sau depășindu-le, privează ilegal o persoană de libertate, astfel cauzând daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege, cele comise trebuie calificate potrivit art.327 sau art.328 CP RM.

Bibliografie:

1. FROMM, E. *Ideii contemporane – texte alese*. București: Editura Politică, 1983, p.460-461.
2. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol.I*. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p.11-17.
3. НОТОВОС, М. *Волентă – модальносте де сăвârșире а инфрацтиунилор њдрептате контра либертății și демнитății persoaneи. Привире компаративă њнтре Ромăния ка стат мембру ал Униунии Европене și Република Молдова. Кн: *Analele Universității „Constantin Brăncuși” din Târgu Jiu. Seria „Științe juridice”*, 2008, nr.1, p.147-156.*
4. ANTONIU, G., MITRACHE, C., STĂNOIU, R. și alții. *Noul Cod penal comentat. Vol.I / Sub red. lui G.Antoni*. București: C.H. Beck, 2006, p.51.
5. ЛИПАТЬЕВА, А.В. Разграничение похищения человека со смежными составами. Кн: *Проблемы противодействия преступности в современных условиях: Материалы международной научно-практической конференции 16-17 октября 2003 г. Часть III*. Уфа: РИО БашГУ, 2004, p.29.
6. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol.I*. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p.341-358.
7. *A se vedea*, de exemplu: Case of Engel and others v. Netherlands. hudoc.echr.coe.int; Case of Winterwerp v. Netherlands. hudoc.echr.coe.int; Case of Amuur versus France. hudoc.echr.coe.int
8. *A se vedea*, de exemplu: Case of Agee versus United Kingdom. hudoc.echr.coe.int; Case of X v. Switzerland. hudoc.echr.coe.int; Case of Guenat versus Switzerland. hudoc.echr.coe.int
9. *Dicționarul explicativ al limbii române / Sub red. lui I.Coteanu, L.Seche, M.Seche*. București: Univers enciclopedic, 1998, p.985.
10. НОТСА, М.А. *Codul penal. Comentarii și explicații*. București: C.H. Beck, 2007, p.1024.
11. ЗАЙДИЕВА, Д.Я. *Уголовно-правовая охрана личной свободы человека*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006, p.13.
12. РАССКАЗОВ, Л., УПОРОВ, И. Категория «свобода» в уголовном праве России. Кн: *Уголовное право*, 2000, № 2, p.58.
13. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1ca-72/02 din 02.04.2002. Moldlex
14. НОВИКОВА, О.В. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения людей (по материалам Северного Кавказа)*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006, p.2.
15. ГАДЖИЕВ, С.Н. *Теоретические и практические аспекты квалификации похищения человека*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Махачкала, 2005, p.10.

16. КУЛИЧЕНКО, Н.Н. *Уголовно-правовая оценка единичного сложного преступления*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Омск, 2006, p.5.
17. Sentința Judecătorei raionului Căușeni din 30.11.2011. Dosarul nr.1-255/11. jca.justice.md
18. Sentința Judecătorei raionului Criuleni din 12.07.2013. Dosarul nr.1-81/13. jcr.justice.md
19. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86.
20. *A se vedea*, de exemplu: *Российское уголовное право. Особенная часть* / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. Москва: Юристъ, 1997, p.83-87; *Уголовное право России. Часть Особенная* / Под ред. Л.Л. Крутикова. Москва: БЕК, 1999, p.102-103.
21. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46.
22. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery (Geneva, 7 September 1956). <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20266/v266.pdf>
23. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol.27*. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, p.210-222.
24. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.164-167.
25. SALTELLI, C., ROMANO-DI FALCO, E. *Commento teoretico-practico del nuove codice penale*. Torino: Unione tipografico-editrice torinese, 1931, p.733.
26. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 22.04.2008. Dosarul nr.1ra-473/08. www.csj.md
27. ГАДЖИЕВ, С.Н. *Теоретические и практические аспекты квалификации похищения человека*, p.13.
28. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 12.02.2014. Dosarul nr.1ra-290/14. www.csj.md
29. БРАУСОВ, А. Насилие как признак преступлений против собственности. În: *Судовы Весник*, 2003, № 3, p.48-50.
30. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.222-227.
31. Sentința Judecătorei raionului Cantemir din 16.04.2013. Dosarul nr.1-57/13. jct.justice.md
32. *A se vedea*: С.Н. Потапкин. *Незаконное лишение свободы по российскому уголовному праву*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2003, p.122.
33. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 02.12.2009. Dosarul nr.1re-1507/09. www.csj.md
34. Sentința Judecătorei raionului Hâncești din 07.02.2012. Dosarul nr.1-58/12. jhn.justice.md
35. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 15.05.2013. Dosarul nr.1ra-540/13. www.csj.md
36. DIACONESCU, Gh., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea specială*. București: С.Н. Beck, 2009, p.153.
37. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.32.
38. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.59-60.
39. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 10.07.2012. Dosarul nr.1re-130/12. www.csj.md
40. *A se vedea*: М.В. Филин. *Уголовная ответственность за незаконное лишение человека свободы*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Хабаровск, 2000, p.67.
41. *A se vedea*: А.Клименко. Отграничение похищения от смежных составов преступлений. În: *Закон и право*, 2004, № 4, p.56.

Prezentat la 14.02.2015